

הערות בהלכה

— א —

י"ד סימן א' בש"ד סק"ד וויל, "עין בחור"ם סימן ש"ז ס"ז גבי טבח אומן שקלקל לצורך להביא ראייה שהוא מומחה ולא אמרינן בכח"ג רוב מצוין אצל שחיטה מומתין הן" עכ"ל. והכוונה היא, כמו שמסביר הפמ"ג מש"ס (כתובות טז): "רוב הנשאת בתולה יש לה קול וזו הויאל ואין לה קול איתרעה לה רובה", ה"ג כאן, כיוון שקלקל איתרעה ליה רובה דידיה ועכ"כ לצורך להביא ראייה שהוא מומחה כדי שהיא פטור מתשולםין. והנה בחידושי ר' עקיבא איגר מעיר ע"ז וויל, וקשה לי דא"כ אחר שראיתנו שקלקל לא יהיה רשאי למסור לו לשחות, זה לא מצינו וצ"ע, עכ"ל. וקושית רבינו צ"ע לפि הבנתו דמי שקלקל ע"י עילוף אבד רוב דכשרות שלו איך יפרנס ההג"ה (בסעיף ג') "מי שדרכו להתעלף וכו' ושחת ואמר ברדי לי שלא נתעלפת נאמן", ושם בש"ד (ס"ק י"ב) "אמר לאו דוקא אלא אפילו שתק" די עי"ש, איך נאמר שהוא נאמן הלא כבר אבד רובה דכשרות שלו? אלא על ברחד דלא כל ריעותות מחייבת את הכהה של רובה. דבעינן הריעותא והמיועט יהיו קרובים בדרך סיבה ומסובב. למשל, רוב ילדים אין שום סבנה אם הם גימולים. אבל אם שני ילדים לרבי או שלשה ילדים לרשב"ג גימולו ומתו יש ראייה שיש שם חסרון בדם של האשה ולפי"ז אסור למול הילדים שיולדו אח"ז, כלשון הגמ' (יבמות סד): גבי מילה "aicca משפה דרפי דמא זaicca משפה דקמיט דמא". וכן גבי קטלנית אם מתו שני בעליה יש ריעותא "דמעין גורט" או "מלול גורט", ולפי"ז אסורה לינשא אחר זה. או למשל בבהמה אין אנו מחויבין לבדוק אם ניקב קרום של מוות. אבל אם היא מגענת בראשה איתרעה רובה דילה וצריכה בדיקה. או שנמצא מים במוח ואנו מסופקים אם נגעו המים במוח או לא אז הריעותא מעידה על החשש ואם אי אפשר לברר אול לה הרוב וטריפה (עין בי"ד סי' נ' בש"ד סק"ג). כי אם הריעותא היא מעידה קצת על החשש. אבל אם הריעותא אינה מעידה על החשש כגון שבורת רגל שנולד ספק שמצויך בדיקה לא מצינו שמצויך בדיקה בקרום של מוות או בשאר ח"י טריפות. והטעמ, דבעינן קשר טבעי בין הריעותא והחשש. הריעותא מעידה מן הפרט אל

הכלל ואח"ז הכלל מעיד על החשש שבפרט. ואעפ"י שאין ראייה לדבר זכר לדבר יש. אנו למדים מפרה אדומה שלא חשש לטריפות מסוימות דואליין בתרrobא. זה ידוע מהמציאות של פרה אדומה היא מילתא שלא שבייחא עד שלקנותה היו צרייכים לשלם מהיר גDOI, ואמאי לא נימא כיון שמשונה היא ויצאה מכלל rob באדמימותה, היא ג"כ אינה בכלל הרוב דכשרות. אלא ע"כ דבunning קשור טבעי בין הריעותא להחשש.

ועתה נחוור לנידון DIDON. כל שוחט בעינן שייא בעל ג' מעילות — יראת שמים, ידיעת הדינים, ואומנות. והנה בשתי המעלות הראשונות אם נמצאה ריעותא באחת מהן נחלש הרובא של כשרות שלו ונפל ממדריגת הרוב למדריגת הספק. אבל אם נמצאה ריעותא באומנות שלו, כיון שהוא לא נכשל בשתי המעלות הראשונות, אין הריעותא מחלשת את הרוב דכשרות שלו. ואפילו שנתעלף אי-אלו פעמים עדין בחזקתו עומד ודיו אם אמר או אפילו שתק ושפир כתוב הרמ"א דנאמן. והנה בימי התנאים והמשנה היו קוראים לירודע הדינים "מומחה" ולמי שידוע תכיס העבודה היו קוראים "אומן" או "מוחזק" (עיין חולין ג), אבל לאח"ז בזמן האמוראים השם "מומחה" השתנה מ"ידיעת הדינין" ל"ידיעת תכיס העבודה" כמו "איתמחי גברא" "איתמחי קמייע", או "זיל איתמי ראייה דמומחת לתרנגולים ואפטדר" (ב"ק צ"ט ע"ב), ולפי"ז מה שכתוב בחו"מ "דאריך להביא ראייה שהוא מומחה" אין כוונת השו"ע ל"ידיעת הדינים", דעתו אין הריעותא מגעת כלל, אלא הכוונה ל"ידיעת תכיס המלאכה". שנקרא בימי התנאים "מוחזק" או "אומן". ולפי"ז קושית רבינו רעק"א צ"ע או מישבת בס"ד.

ובזה אפשר לתרץ קושית הטו"ז בס"י א' סק"ד על הרמ"א דמצריך לשׂו"ב שייהי מנוסה "מחכם ומומחה" וברמב"ם לא כתוב "ומומחה", דלא כוארה זה כפול לשון ? אבל לפי מה שבירנו בשם "מומחה" נפל ממדריגתו מ"ידיעת הדינים" ל"ידיעת תכיס המלאכה", ע"ב הוכrho הטור ורש"א ורמ"א להוסיף תיבת "חכם" כדי שהמנסה יהיה ג"כ "חכם" דהינו "ידיעת הדינים". ובזה יש ליישב לשון הרא"ש (הובא בטוו"ז ס"ק י"ד) "אבל בקטן מומחה וידע לאמן דיו שוחט לכתהילה וכוי", דלא כוארה משמע דבעין בקטן שתי מעילות לשחות לכתהילה, וברישא משמע ידי באומנות לחודא ? אבל לפי מה שבירנו "מומחה" וידע לאמן דיו הוא רק מעלה אחת על פי התפתחות הלשון וזה"ק.

— ב —

חולין זה, אמר רב בשנמה"ע אסור. ברמב"ם פ"ח מהל' מאכלות אסורות הל' י"א ו"ב, ובשו"ע יוז"ד סי' ס"ג ס"א, עשר חניות תשע מוכרות

בשר שחוטה ואחת מוכרת נבלות ולקת בשר אחד מהן ואיינו יודע מאיין מהם לcket הרי זה אסור שככל קבוע כמחצה על מחצה דמי. אבל בשר הנמצא מושליך בשוק הלך אחר הרוב הכל דפריש מרובה פריש אם היו רוב המוכרים עכ"ם אסורה, ואם היו רוב המוכרים ישראלי מותר. וכן בשר הנמצא בידי עכ"ם ואיינו ידוע ממי לcket אם היו רוב מוכרי הבשר ישראלי מותר. זה הוא דין תורה, וכבר אסרו חכמים כל בשר הנמצא בין בשוק בידי עכ"ם וכו' ולא עוד וכו' אסור אלא א"כ היה בו סימן וכו' עכ"ל. ותמהו המפרשים דפסקו של הרמב"ם סותר ש"ס דילין (חולין צה). דמתוך אליו דרב נמצא בידי עכ"ם שאני". והנה המגיד משנה מתרץ דהרבנן סמך על הירושלמי שקלים דרב החמיר בנמצא בידי עכ"ם כבנמצא בשוק ע"כ. והנה תירוץ זה איינו מספיק./DDזוזק לומר דהרבנן יפטוק כהירושלמי נגד הבבלי. ועוד קשה דמסקו של הרמב"ם משמע דאיסור דבשר שנתעלם מן העין הוא רק חומרא שגורר רב, אבל משתחיות הגם' משמע דבשר שנתמה"ע הוא מן התורה. דאל"כ מה זה שהקשו על רב משנה לברייתא? הלא ב拈ול הש"ס דילין היה יכול לתרץ דמשנה וברייתא מיيري קודם גורה ודיינו דרב הוא לאחר גורה. ודיווק כזה מצינו בטוו"ז יו"ד סי' קצ"ב סק"א. וכן מתוס' (חולין ה. ד"ה עפ"י הדיבור) דבשנמא"ע הוא איסור תורה, דאל"כ לא הויא מझו אעובדא דאליהו מהאי דרב. והוא דתוס' בסוגיא דידן כתבו "וחומרא בעולם הוא"? היינו בבהמה שלמה וכמו שתיקן הב"ח. ולפי"ז, הרמב"ם עפ"י הירושלמי סותר לש"ס דידן בשתיים — לחומרא ולkolala. לחומרא — בזו שהוא פוסק דגם בנמצא בידי עכ"ם אסור, ומש"ס דילין מוכח דבנמצא בידי עכ"ם מותר. ולkolala — בזו שהוא פוסק בשנמא"ע הוא מדרבנן ומפלפול הש"ס מוכח דזה איסור תורה.

ונגראה לפיעג"ד בע"ה לתרץ. דלאוירה קשה דבר דמסיק הש"ס "הא דרב לאו בפירוש איתמר אלא כלל איתמר" מקשה "אלא רב היבוי אביל בשרא?", מיי קושיא? דהא תוכד כדי דיבור לפני זה מסיק דיין אמרת. טירחא זו למה לתרץ שמעטה דאיתנה אמרת? ומצעתי קושיא זו בכוכ"פ. ועוד יש לדיק ברש"י ד"ה "הא דרב" פירוש"י "הא דנתעלם מן העין", לבאוירה זה שפט יתר, דהא כל הסוגיא אידי רק בשר שנמא"ע? ופשיטה, מיי קמ"ל? ע"כ נ"ל לומר דבבתי מדרשות ובישיבות היו מרגלא משמיה דבר שני מימרות — חדא שמעטה וחדא פירוש על המשנה [עיין Tos' חולין מב: ד"ה ואמר ר"י]. חדא שמעטה, דבשנמא"ע אסור, וחדא פירוש על המשנה דשקלים "נמצא בגבולין חתיכות מותרות" ופירש רב "מותרות משומן נבלות אבל באכילה אסורות". ומתחילה דהיינו סבור הש"ס דהשיעורת אמרת ובפירוש איתמר והאיסור הוא מן התורה וממילא גם הגהות דבר על

המשנה דשקלים "מותרות משומם נבילות אבל באכילה אסורת", האיסור הוא מן התורה ובא זה וגילה על זה. ומשו"ה מקשה הש"ס כל הנני קושיות ומזה נצחה הקולא דבגמץא ביד עכו"ם שרי. אבל בתר הבי' דמסיק הש"ט "دلאו בפירוש איתמר אלא מכללא", וכדי שלא נתעה לומר דגם ההגאה דרב על המשנה דשקלים היא מכללא, ע"ב בא רשי' להצילנו מן הטעות ופירש דרך שמעטה דרב "דבשנמה"ע אסור" הוא מכללא אבל פירשו דבר על המשנה דשקלים הוא אמרת בלי שום פיקפוק. וכיון שזוכינו לדין אין הכרח לבנים לפירצת דחוכה ולומר ד"מותרות" במשנה דשקלים היינו "ספק" אלא ד"מותרות" לגמר המשמע אלא דבר בעצמו גור לאסור בשונמה"ע. ובזה מיושבת קושיתו של הבו"פ.داع"ג דשעתהא דרב נחתה ממצב האמת מ"מ גורתו והగחות של רב על המשנה נשארו והאיסור של בשונמה"ע נחות דרגא מאיסור של תורה לאיסור מדרבנן. ואם נאמר כי אין כאן איסור תורה, אידחו להו כל הנני קושיות אשעתהא דרב ממשנה וברייתא שמהם נולדה הקולא ד"בגמץא ביד עכו"ם שאוני", דהא בזמן המשנה עדין לא הייתה הגורה דבר דבשנמה"ע יהא אסור. וממילא חור הדין להס"ד דין חילוק בין נמצא ביד עכו"ם או נמצא בשוק ותרוייתו אסורים. נמצא דש"ט דין למסקנא והירושלמי ופסקו של הרמב"ם וכפי הנראה גם דעת רשי' כן, לא די שאינם סותרין זה את זה אלא שגם לאחדים עולים בקנה אחד כפתור זפרה והכל ניחא בס"ד.